

Nové poznatky k dílu Františka Antonína Grimma a Paula Trogera pro Dietrichsteiny

Aleš Veselý

The first part of this contribution, which draws on the Main Registry of the Dietrichsteins (the Main Treasury in Mikulov), kept in the Moravian Provincial Archives in Brno, is devoted to the work of Franz Anton Grimm in the service of Prince Karl Maximilian von Dietrichstein. The records of receipts and details of his journeys enable us to follow the construction, consultation, and revision activities of the Prince's engineer and architect Grimm in the years 1744–1767. The second part of the contribution presents new archive sources relating to alterations made in 1747 to the Capuchin church of St. Francis Seraph in Mikulov, which today no longer exists. According to the receipts that have been preserved, work on the decoration of this church was done by the Viennese painter Paul Troger, the sculptor Ignaz Lengelacher, the master mason Andreas Haaberhauer, the Dietrichstein court carpenter Georg Trößler, and the upholsterer Joseph Straubhar.

Key words: Franz Anton Grimm; Karl Maximilian von Dietrichstein; Capuchins; Mikulov; Paul Troger; Ignaz Lengelacher; Andreas Haaberhauer; Johann Georg Trößler; Joseph Straubhar.

Bc. Aleš Veselý
Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě / Art
Gallery in Havlíčkův Brod
e-mail: vesely@galeriehb.cz

Hlavní registratura Dietrichsteinů, umístěná v Moravském zemském archivu v Brně,¹ je pro historiky umění již od osmdesátých let, kdy byla v úplnosti zpřístupněna veřejnosti, důležitým zdrojem pro získávání poznatků k dějinám umění na Moravě. Vzhledem k úctyhodnému rozsahu archivního fondu je zde stále možné nacházet dosud nepublikovaná zjištění. V tomto materiálovém příspěvku se zaměřím pouze na některé nové údaje, které by mohly doplnit, případně rozšířit stávající znalosti o umělcích zaměstnaných ve čtyřicátých až šedesátých letech 18. století Karlem Maxmiliánem knížetem z Dietrichsteina (1702–1784).²

I. František Antonín Grimm jako knížecí inženýr Dietrichsteinů³

Díky dochovanému účetnímu materiálu, obsahujícímu kvitance na služné a specifikace cest podniknutých Františkem Antonínem Grimmem (1710–1784) ve službách Karla Maxmiliána knížete z Dietrichsteina, můžeme s výjimkou let 1746 až 1748⁴ získat přehled o Grimmově činnosti během jeho více než dvacetileté kariéry ve funkci dvorního knížecího inženýra a architekta. Většinou se jedná o díla známá, Grimmovi připsaná a z větší části potvrzená i plány uloženými v grafické sbírce Moravské galerie v Brně a na zámku v Rájci nad Svitavou. V některých níže uvedených lokalitách ovšem není Grimmova práce zatím prokázána a mohla by vést k dalšímu rozšíření umělcova díla. V dalších případech by uvedený seznam mohl vést ke zpřesnění datace jednotlivých staveb. Specifikace nám rovněž dobře ukazují takřka každodenní konzultační a revizní práci knížecího inženýra ve stavebně ekonomických záležitostech. František Antonín Grimm se stává knížecím inženýrem a architektem na dvoře Karla Maxmiliána z Dietrichsteina 26. května 1744 za plat 200 zlatých ročně, které mu jsou uhrazeny ve dvou splátkách obvykle 26. května a 26. listopadu daného roku. Ve specifikacích potom Grimm přináší soupis míst, která z knížecího rozkazu navštívil. Za tuto dobu strávenou na cestách jsou mu z hlavní dietrichsteinské pokladny vyplaceny cestovní náklady

ve výši 1 zlatý za den. Zvláště jsou mu z pokladen jednotlivých velkostatků, například v případě tvorby projektu, hrazeny jeho další práce pro konkrétní stavební úkoly. Z knížecích služeb Grimm odchází 26. listopadu 1767 a na jeho místo nastupuje Karel Jan Hromádka.⁵ Po roce 1767 se Grimm v úřech hlavní pokladny vyskytuje pouze v roli dietrichsteinského věřitele, když půjčuje dietrichsteinské kase 6000 zlatých na čtyřprocentní úrok. Počátky tvorby Františka Antonína Grimma jako dvorního architekta jsou spojeny, jak bylo již uvedeno výše, s rokem 1744. Jeho první zakázkou byl projekt na úpravu polenského zámku.⁶ Zde vyprojektoval tzv. úřednický trakt zámku. V Polné je doložen i v následujícím roce a dále v roce 1749, kdy přes Polnou projíždí do Jitkova, pro který projektuje kravín a pokračuje dál do Sopot, kde byl pod patronátem knížete z Dietrichsteina v letech 1749 až 1752 přestavován kostel Navštívení Panny Marie. Roku 1751 zaměřuje v Polné fasádu kostela.⁷ Naposledy se na polensko-přibyslavské panství vrací na přelomu roku 1755–1756, kdy po krátké zastávce v Polné pokračuje do Přibyslavi, kde zůstává 23 dní. Zde s největší pravděpodobností pracuje na projektu přestavby přibyslavského zámku na kasárny.⁸ Odtud po ukončení prací pokračuje do Borové (dnes Havlíčkova Borová), kde v letech 1755 až 1757 probíhaly úpravy kostela sv. Víta.⁹ V prvním roce své služby pokračuje od 4. do 23. července 1744 v práci na zámku v Kupařovicích, kde je doložen i v dalších letech, [příloha 1] a odjíždí také znovu koncem září 1744 do Mikulova kvůli stavbě tzv. velké altana (pracuje zde již od roku 1743). Mikulov se v jeho cestovních specifikacích vyskytuje nejčastěji, avšak i když zde zřejmě pracoval na úpravách zámku a jeho okolí, jeho pobyty zde se váží spíše k návštěvám knížete, při nichž podává zprávy o průběhu prací nebo s ním konzultuje stavební činnost na panstvích, než přímo k jeho stavební činnosti pro Mikulov. Od roku 1749 se ve specifikacích začínají objevovat Židlochovice, [příloha 1] kde Karel Maxmilián po odkoupení židlochovického panství od svého bratra hraběte Leopolda z Dietrichsteina v roce 1748 začal s rozsáhlou stavební činností. Dochované plány Františka Antonína Grimma na zámeckou kapli (projektovanou pro Leopolda Dietrichsteina v letech 1743–1746), špitál, pivovar a most přes řeku Svratku svědčí o snaze Dietrichsteinů po zvelebení nově získaného panství. Neuzavřená zůstává otázka Grimmovy stavební činnosti přímo na stavbě židlochovického zámku. Rok 1749 je také počátkem Grimmova působení v Dolních Kounicích. Početné jsou jeho cesty do Dolních Kounic zejména mezi lety 1754 až 1757. Tuto dobu můžeme spojit se stavbou zdejší kaple sv. Antonína Padovánského, která vznikla podle jeho projektu a byla dokončena v roce 1757.¹⁰ Grimmova činnost na panstvích Lipník a Hranice začíná dle dochovaných účtů v roce 1752 (ovšem jeho zakreslení situace ve městě bylo již staršího data). Již v lednu tohoto roku zajíždí do Hranic, které poté v pravidelných intervalech navštěvuje nepřetržitě až do roku 1763. Hranické cesty lze bezpochyby spojit se zdejší výstavbou kostela Stětí sv. Jana Křtitele dokončené právě v roce 1763. V podstatě stejný

časový úsek (1752–1763) je spojen s Grimmovou prací na farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Soběchlebech. O rok později v roce 1753 začíná také Grimmova práce v nedalekém Bělotině. Zde od 11. do 19. října 1753 pracuje na výkresech kostela. Stavbu jezdil tak jako v Hranicích a Soběchlebech několikrát ročně kontrolovat. Naposledy je zde doložen v říjnu roku 1757. V Lipníku nad Bečvou je jeho činnost v letech 1765 a 1766 spojována s prací na interiéru chrámu v Lipníku.¹¹ Třídenním pobytem je v roce 1760 doložen také v Pravlově na dolnokounickém panství. [příloha 1]

Ve specifikacích máme zachyceny rovněž Grimmovy pobyty v místech, kde vznikaly podle jeho projektů vrchnostenské stavby užitkového charakteru – panské dvory a kravíny (Strachotín – zde zaměřuje a staví kravín, 1745, 1750, 1751) a zejména úpravy hospodářských dvorů na židlochovickém panství (stavba hospodářského dvora v Žabčicích /1749–1752/, Nového Dvora u Nikolčic /1752, 1766/ a dvora Goldhof u Blučiny /1754, 1758/). Datována je také stavba mostu v roce 1751 mezi Dolními Věstonicemi a Bulhary.¹² Otázkou zůstávají Grimmovy práce a vizitace v Týně nad Bečvou (1754, 1756), kde kostelní věž byla přistavěna až roku 1777, v Pršticích (1756, 1759 – dostavba zámku), v Měnině (1751, 1752), který roku 1749 vyhořel a kdy shořela i střecha místního kostela (kníže dal finanční obnos na její opravu a rovněž peníze vyhořelým obyvatelům, nicméně větší úpravy v interiéru kostela potom proběhly roku 1763), v Pouzdřanech (1753 – úpravy dvora), v Pohořelicích (1754 – stáje v nově budovaném Velkém Dvoře) a v Dolních(?) Věstonicích (1749, 1756, 1757 – mimo jiné vrchnostenský dům, dnešní muzeum).

Na cestách z příkazu Karla Maxmiliána z Dietrichsteina strávil František Antonín Grimm za 23 let ve funkci dvorního inženýra a architekta celkem 998 dní. Nejvíce byl zaměstnán v letech 1753 až 1756, kdy počet dní v roce strávených na cestách neklesal pod 70; v letech 1755 to bylo dokonce 119 a v roce 1756 108 dní.

II. Umělecká výzdoba kapucínského kostela sv. Františka Serafinského v Mikulově

Vzhledem k torzálnímu dochování archivu mikulovských kapucínů,¹³ nebylo dosud o dnes již neexistujícím klášteře mnoho informací. K jeho malířskému a sochařskému vybavení v 18. století se vztahuje jen několik kusých informací uveřejněných v monografii o Mikulově, která vznikla pod vedením Václava Richtera.¹⁴

Klášteř kapucínů s kostelem sv. Františka Serafinského v Mikulově byl založen na předměstí Mikulova kardinálem Františkem z Dietrichsteina v listopadu roku 1611. V následujícím roce bylo ale na naléhání měšťanů změněno místo stavby kláštera a začalo se stavět uvnitř městských hradeb. Základní kámen byl na novém místě položen 3. května 1612. Stavba proběhla velmi rychle a tak mohl kardinál Dietrichstein vysvětit kostel sv. Františka Serafinského již 22. srpna 1613.

Součástí klášterního komplexu se stala v roce 1623 loreta, nad níž byl ve čtyřicátých letech 17. století vystavěn kostel sv. Anny. Starý klášter fungoval až do roku 1686, kdy měl snad být z příkazu knížete Ferdinanda z Dietrichsteina zbořen a nahrazen novým.¹⁵ Klášter i s kostelem byly zničeny při rozsáhlém požáru Mikulova v roce 1784. Vzhledem k takřka úplné devastaci klášterního komplexu požádali kapucíni o zrušení kláštera a odešli z Mikulova. Zachovalá část kostela sv. Anny byla ve čtyřicátých letech 19. století architektem Heinrichem Kochem přestavěna na dietrichsteinskou rodinnou hrobku.

V průběhu 18. století byly za vlády knížat Waltera Xavera z Dietrichsteina a jeho syna Karla Maxmiliána provedeny úpravy interiéru klášterního kostela. V roce 1713 došlo například k rozšíření kostelních oken a v roce 1734 byly oltáře údajně vyzdobeny novými obrazy.¹⁶ O třináct let později, za vlády Karla Maxmiliána z Dietrichsteina byly prováděny v interiéru klášterního kostela již rozsáhlejší úpravy.¹⁷ K nejvýznamnějším z nich patřilo vybavení kostela novým hlavním oltářem, knížecí oratoří a dalšími oltáři, pro něž byla objednána i nová oltářní plátina.

Podle Václava Richtera „*byl kostel opatřen novými oltáři, hlavním, dvěma vedlejšími a rovněž postranním oltářem Jana Nepomuckého, jenž stál ve zvláštní kapli*“.¹⁸ Zednickou práci na oltářích a vybělení kostela včetně sakristie provedl podle dochovaných účtů mikulovský zednický mistr Andreas Haaberhauer.¹⁹ Dále bylo z mikulovské hlavní pokladny Ignáci Lengelacherovi (1698–1780) a jeho třem pomocníkům vyplaceno 17. srpna 1747 87 zlatých za devítitýdenní práci na výzdobě hlavního oltáře.²⁰ Obrazy pro oltáře dle dochované kvitance ze 17. dubna 1747 vytvořil známý vídeňský malíř Paul Troger (1698–1762). Kvitance je vystavena na 300 zlatých a Troger si účtuje zhotovení plátina pro

hlavní oltář a čtyři menší obrazy.²¹ [příloha 2] Vzhledem k zasvěcení kostela se lze domnívat, že Troger zde pro kapucíny vytvořil obraz sv. Františka Serafinského pro hlavní oltář a obraz sv. Jana Nepomuckého pro boční kapli. O ikonografii dalších tří obrazů můžeme pouze spekulovat. Snad se mohlo jednat o některé z řádových světců jako je tomu v případě kapucínského kostela Nalezení sv. Kříže v Brně. Z Vídně byl přivezen Josefem Žabským nový tabernákl za 250 zlatých. Dalších 56 zlatých stálo jeho zlacení a převoz z Vídně do Mikulova.²² Jak bylo již uvedeno výše, interiér kapucínského chrámu byl v roce 1747 doplněn také o knížecí oratoř, kterou na základě smlouvy z 23. prosince 1746 provedl „*nach dem projektierten Model*“ dvorní truhlářský mistr Johann Georg Tröbner (Dresler). Za toto dílo mu bylo vyplaceno celkem 200 zlatých.²³ Za očalounění zařízení oratoře získal Joseph Straubhar 21 zlatých 42 krejcarů.

Kromě již uvedených materiálů obsahuje hlavní dietrichsteinská registratura řadu dalších dokladů k již známým realizacím umělců pracujících pro Karla Maxmiliána z Dietrichsteina. Z nejvýznamnějších můžeme uvést například kvitance Ignáce Lengelachera na 200 zlatých (dle smlouvy uzavřené 5. prosince 1741) za výzdobu atiky a zhotovení erbů nad vstupní portály zámku v Kupařovicích z 24. srpna 1742²⁴ a na 54 zlatých za zhotovení tří soch putti (*Kindln*) a jejich osazení na „malé altana“ v Mikulově z 16. června 1747.²⁵ Dále stvrzenku Josefa Rottera (1701–1763) na 200 zlatých, které obdržel 16. dubna 1744 za výmalbu sálu (130 zl.) a dvou kabinetů (70 zl.) kupařovického zámku.²⁶ A doložen je honorář 300 zlatých za obraz na hlavním oltáři v kostele Stětí sv. Jana Křtitele v Hranicích na Moravě pro Josefa Sterna (1716–1775) vyplacený v roce 1763.²⁷

Příloha 1

Přehled cest vykonaných Františkem Antonínem Grimmem ve službách Karla Maxmiliána knížete z Dietrichsteina.²⁸

Polná	1744: květen, 28. 6.; 1745: 27. 4.–17. 5., 19.–26. 8.; 1749: 25.–26. 7.; 1751: 8. 10. (zaměřování kostelní fasády); 1755: 1.–4. 12.; 1756: 5.–11. 1.
Mikulov	1744: 28. 9.–13. 10.; 1745: 28.–29. 8.; 1749: 3.–5. 6.; 2.–5. 10. ; 1750: 1.–3. 5., 10.–11. 6., 11.–14. 7., 27.–29. 9.; 1751: 23.–26. 4., 1.–2. 9.; 1752: 13.– 16. 4., 12.–13. 5., 3.–7. 11.; 1753: 18. 3., 20.–21. 3., 17.–25. 4., 9.–10. 5., 29. 5.–4. 6., 5.–6. 6., 12. 6., 20.–23. 6., 28. 7.–13. 8., 29. 8.–6. 9., 13. 9.–24. 9., 22. 11.; 1754: 5.–7. 5., 11.–14. 8., 1. 10., 24.–27. 11.; 1756: 9.–11. 4., 6.–9. 5., 3.–4. 6., 31. 8.–2. 9.; 1757: 19.–20. 4., 22.–23. 4.; 1759: 18.–21. 8., 11.–13. 9.; 1760: 13.–15. 9., 4.–5. 10.; 1761: 5. 3., 2. 10., 21. 11.; 1762: 21.–26. 8.; 1763: 11.–20. 6., 27.–29. 6., 30. 9.–2. 10.
Kupařovice	1744: 4.–23. 7.; 1745: 31. 3.; 1749: 22. 4., 1. – 2. 6., 30. 9., 6. 10.; 1750: 26. 9., 1751: 20.–21. 4.; 1752: 17.–18. 4.; 1754: 27. 9., 2. 10.; 1756: 10. 6.; 1757: 18. 4., 24. 4.; 1763: 7. 5., 10. 6., 30. 6.
Strachotín	1745: 7.–10. 12. (zaměřování kravských stájí); 1750: 29. 4.; 1751: 27. 4.
Židlochovice	1749: 22. 4., 6. 6., 29. 8., 18. 9., 20. 9.; 1750: 24.–28. 4., 9. 6., 23. 9.; 1751: 22. 4., 27.–29. 4., 30. 4.–1. 5., 21. 6., 3.–4. 9., 2. 11.; 1752: 12. 1., 18. 5., 17.–23. 6.; 1753: 27.–28. 8.; 1754: 28.–29. 4., 27. 6.–1. 7., 2.–4. 7., 18.–19. 8.; 1756: 7. 4., 13.–14. 4., 13.–14. 5., 5. 6., 3. 9., 27. 9.; 1757: 25. 4., 26.–27. 4., 20. 5.; 1759: 17. 8., 22. 8.; 1762: 19. 5.
Žabčice	1749: 23. 4., 6. – 7. 6., 28. 8., 19. 9., 7. 10.; 1750: 9. 6., 23.–25. 9.; 1751: 30. 4.–1. 5., 22.–23. 6.; 1752: 19. 4., 18. 5., 24. 6., 5. 8., 21. 8., 8. 11.

Kounice	I749: 2. 6., I. 10., 6. 10.; I754: 24.-26. 9., 3.-7. 10., 22. - 23. 11.; I755: 16. 4.-22. 4., 27.-29. 4., 18.-24. 7.; I756: 15. 4., 12. 5., 16.-30. 5., 31. 5., 26.-29. 8., 23.-26. 9.; I757: 26.-27. 4., 20. 5.; I759: 14. 9.; I760: 11. 9.; I765: 14.-15. 3.
Věstonice	I749: 6. 6.; I751: 27. 4.; I756: 8. 4., 12. 4.
Jitkov	I749: 27.-29. 7.
Sopoty	I749: 30. 7.-8. 8.
Bulhary	I751: 23.-26. 4.
Měnin	I751: 2. 11.; I752: 24. 6., 3.-4. 8., 21. 8., 30. 10., 8. 11.
Nový Dvůr	I752: 2. 1.; I766: 19.-22. 9.
Hranice	I752: 3.-11. 1., 2.-6. 10.; I753: 2.-3. 7., 20.-22. 10.; I754: 18.-28. 5., 2.-3. 6., 17.-26. 10., 5. 11.; I755: 3.-7. 6., 14.-15. 6., 20. 10., 27. 10.-1. 11.; I756: 4.-10. 7., 28. 7.-8. 8., 12.-14. 10.; I757: 26.-27. 6., 13.-16. 10.; I758: 30. 9.-7. 10.; I759: 9.-11. 7., 15.-18. 7., 15.-18. 10., 22.-26. 10.; I760: 22. 5.-1. 6., 12.-24. 7., 7.-9. 8., 20.-25. 10.; I761: 11.-14. 6., 5.-10. 7., 22.-28. 10.; I762: 9.-17. 6., 28. 6.-5. 7., 21. 9.-1. 10., 6.-11. 10., 15. 10., 22.-24. 10.; I763: 25.-29. 7., 11.-21. 8., 18-30. 10.; I766: 19.-22. 9.; I767: 24.-31. 6.
Soběchleby	I752: 7.-8. 10.; I753: 2.-3. 7.; I754: 15.-16. 5., 16. 10., 6.-7. 11.; I755: 21. 5.-2. 6., 17.-21. 6., 12.-19. 10., 2.-4. 11.; I756: 11.-15. 7., 21.-22. 10.; I757: 11.-15. 6., 17. 18. 10.; I759: 12.-14. 7., 19.-21. 10.; I760: 2.-6. 6., 10.-16. 8., 16.-19. 10.; I761: 18 -21. 6., 11.-14. 7., 14.-16. 10.; I762: 7.-12. 7., 2.-5. 10.; I763: 9.-10. 8.
Lipník	I752: 7.-8. 10.; I754: 15.-16. 5., 4. 6., 6.-7. 11.; I755: 15.-16. 6.; I761: 15.-17. 6.; I762: 6. 7., 12.-14. 10.; I765: 24. 5.-8. 6.
Pouzďřany	I753: 20.-21. 3.
Běloutín	I753: 11.-19. 10. (zhotovení plánů kostela); I754: 29. 5.-1. 6., 27.- 31. 10., 4. 11.; I755: 9.-13. 6., 21.-26. 10.; I756: 29. 6.-3. 7., 15.-16. 10.; I757: 11.-12. 10.
Pohořelice	I754: 17. 8.
Gold Hof	I754: 8. 5., 2.-4. 7., 18.-19. 8., 27. 9.; I758: 3. - 4. 6.
Přibyslav	I755: 5.-27. 12.
Borová	I755-I756: 28. 12. - 4. 1.
Týn nad Bečvou	I754: 4. 6.; I756: 25.-26. 6., 16.- 27. 7., 24 -26. 10.
Dolní Věstonice	I757: 21. 4.
Prštice	I756: 16. 4.; I759: 23.-24. 8., 15. 9.
Pravlov	I760: 7.-8. 10.

Příloha 2

Kvittance Paula Trogera, Vídeň, 17. dubna 1747

Moravský zemský archiv, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 637.

*Quittung Pr. 300 f. Rein. von Herrn Troger vor bezahlte 5 stuck bilder für die P. – P. Capuciner nacher Nicolspurg.
Das ich Endes gefertigter von Titl. Herrn V:N: Berthentrius [?] vor die von mier, vor die heren P. P. Capuciner zu Niglspurg, gefertigtes
hoch Altar bladt nebst 4 khleinen Bildern, mit 300 f. bar und richtig bezalet worden welches bezeigt meine hierunter gestelte fertigung,
Wienn den 17. April 1747*

Paul Troger

- ¹ Moravský zemský archiv v Brně [dále MZA Brno], fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 635–648. Jak je známo, Václav Richter vypisoval údaje z dietrichsteinských pokladen zejména pro období před a po 1700. Protože v té době nebyl fond nově a jasně uspořádán, musel údaje nutně selektovat a skončil dobou vlády knížete Waltra Františka Xaverského (1664–1738); viz Václav Richter, Excerpta z dietrichsteinského mikulovského archivu, *Sborník prací filozofické univerzity* F 11, 1967, s. 89–107; F 12, 1968, s. 105–117; F 13, 1969, s. 55–66.
- ² K osobě Karla Maxmiliána z Dietrichsteina a k umělcům, které zaměstnával, viz Jiří Kroupa, *Rokoko – klasicismus jako výraz senzibility aristokracie v polovině 18. století. Dvůr knížat z Dietrichsteina v 18. století* (diplomová práce), Brno 1975. – Idem, *Studie o feudálním pozemkovém vlastnictví v období krize nevolnického systému: Moravští Ditrichštejní a jejich panství v terezíánské době* (dizertační práce), Brno 1976.
- ³ Osobě Františka Antonína Grimma se dlouhodobě věnuje Jiří Kroupa, kterému velmi děkuji za podnětné konzultace a korekce týkající se nejen tohoto článku. Jeho podrobná bibliografie srov. Lubomír Slavíček, Bibliografie Jiřího Kroupy 1974–2011, in: Lubomír Slavíček – Pavel Suchánek – Michaela Šeferisová Loudová (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011, s. 313–340.
- ⁴ V těchto letech Grimm ve specifikacích bohužel neuvádí cíle svých cest, zmiňuje pouze časová období, kdy byl na cestách a celkový součet dní nutný k proplacení cestovních nákladů. V roce 1746 44 dní, 1747 33 dní, 1748 41 dní.
- ⁵ Jiří Kroupa, „... alle Häuser als ain corpus gedachtes users Fürstenthums ganz steiff baysamben verbleiben“ (*Dietrichsteinské paláce v českých zemích v 17. a 18. století*), *Opuscula historiae artium* F 42, 1998, s. 27–69.
- ⁶ Plány jsou uloženy v grafické sbírce Moravské galerie v Brně, pobyty jsou doloženy v květnu 1744, 28. června 1744, 27. dubna – 17. května 1745, 19.–26. srpna 1745.
- ⁷ Pravděpodobně děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie, kde byly v padesátých letech děkanem Petrem Florianem prováděny první opravy kostela; viz Michaela Šeferisová Loudová – Filip Plašil, *Architektonická perla Dietrichsteinů v Polné*, Polná 2012, s. 2.
- ⁸ Soubor plánů v grafické sbírce Moravské galerie v Brně. Soupis díla F. A. Grimma s datováním, viz Jiří Kroupa, *František Antonín Grimm – architekt XVIII. století*, Brno – Kroměříž 1982, s. 36.
- ⁹ Stavební činnosti na polensko-přibyslavském panství v daném období bude věnována detailní pozornost v autorově připravované diplomové práci.
- ¹⁰ Kroupa (pozn. 8).
- ¹¹ Grimmův samostatný pobyt ve městě je doložen pouze v roce 1765. V letech 1766 a 1767 cestuje přes Lipník do Hranic, kde snad mohl prohlédnout hospodářské dvory na Hranicku.
- ¹² Plány se nacházejí v grafické sbírce Moravské galerie v Brně.
- ¹³ MZA Brno, fond Kapucíni Mikulov.
- ¹⁴ Václav Richter – Ivo Krsek – Miloš Stehlík – Metoděj Zemek, *Mikulov*, Brno 1971.
- ¹⁵ Pavel Zahradník – Petr Macek, Zaniklý kapucínský konvent s kostelem sv. Františka Serafínského a se zaniklou loretou v kostele sv. Anny, in: Dušan Foltýn a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005, s. 426.
- ¹⁶ Ibidem.
- ¹⁷ Úpravám kostela v roce 1747 bude věnována zvláštní studie.
- ¹⁸ Václav Richter, Mikulovský kapucínský klášter, in: Richter – Krsek – Stehlík – Zemek (pozn. 14), s. 127.
- ¹⁹ Za 61 dní práce mu bylo 29. června 1747 zapláceno 27 zlatých a 27 krejcarů a přidavači za 41 dní 8 zlatých 53 krejcarů.
- ²⁰ Šest zlatých z této částky bylo zapláceno za dřevo.
- ²¹ MZA Brno, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 637.
- ²² Ibidem; propláceno 14. srpna 1747.
- ²³ Poslední splátka ve výši 45 zlatých byla proplácena 10. srpna 1747.
- ²⁴ Další 15 zlatých dostal k pokrytí cestovních výdajů; viz MZA Brno, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 634. K Lengelacherovi a jeho zakázkám pro Mikulov a Dietrichsteiny viz Miloš Stehlík, Moravské dílo sochaře Ignáce Lengelachera, in: idem, *Barok v soše*, Brno 2006, s. 81–97, zejména s. 81, 87–89, 90–91.
- ²⁵ MZA Brno, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 635.
- ²⁶ MZA Brno, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 635. K zakázkám pro Kupařovice viz Jiří Kroupa, Kupařovický dvůr jako typ „maison de plaisance“, *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské university* F 37–39, 1993–1995, s. 105–123.
- ²⁷ MZA Brno, fond F 18 – Hlavní registratura Ditrichštejnů, Hlavní pokladna v Mikulově, kart. 645.
- ²⁸ Soupis je řazen dle prvního výskytu daného místa v Grimmových specifikacích.

SUMMARY

New insights into the work of Franz Anton Grimm and Paul Troger for the Dietrichsteins.

Aleš Veselý

This contribution, based on archive research in the Main Registry of the Dietrichsteins (the Main Treasury in Mikulov), kept in the Moravian Provincial Archives in Brno, presents new findings on the work of Franz Anton Grimm (1710–1784) in the service of Prince Karl Maximilian von Dietrichstein (1702–1784). Grimm entered the Prince's service in 1744, receiving an annual salary of 200 gulden, and left it in 1767. Extant records of the journeys he made in the Prince's service provide us with an insight into the activities of the Prince's architect and engineer, including not only a number of plans he drew up for the Dietrichstein estates, but also

his consultation and revision work. Grimm's work for the Dietrichsteins reached a peak in the years 1753–1756, and in 1755 and 1756 he spent more than 100 days each year travelling. The second part of the contribution is devoted to adaptations that were made in 1747 to the interior of the church of St. Francis Seraph (which today no longer exists) attached to the Capuchin monastery in Mikulov. The most important of them included providing the church with a new high altar, an oratory for the Prince, and other altars, for which new altarpieces were commissioned. Work on these adaptations was done by the master mason Andreas Haaberhauer, who constructed the altars, the sculptor Ignaz Lengelacher (1698–1780), who decorated the high altar, and the professor of the Viennese Academy Paul Troger (1698–1762), who painted five paintings. Among the other furnishings we can mention the construction of the Prince's oratory after a draft model by the court carpenter Johann Georg Trößler (Dresler) and the upholstery work on the oratory fixtures by Joseph Straubhar.